

2021
Jurčičevo
leto

Portret Josipa Jurčiča
FOTO: DIGITALNA KNJIŽNICA
SLOVENIJE

Prvi Slovenec, ki je živel od pisanja

Tako kot pri Prešernu tudi pri ohranjanju spomina na **Josipa Jurčiča** (4. marec 1844–3. maj 1881) v ospredju ni rojstni dan, temveč dan smrti

PIŠE:
IZTOK ILIČ

Kot že uveljavljen pisatelj, avtor prvega slovenskega romana Deseti brat in prve zgodovinske tragedije Tugomer, je **Josip Jurčič** umrl star komaj 37 let. Bil je prvi slovenski časnikar in urednik, ki se je preživljal s pisano besedo.

Letos se ob 140. obletnici zgodnje smrti nadarjenega pisatelja izteka še več pomembnih obletnic. Med drugim 160 let od prvega Jurčičevega literarnega nastopa: komaj 17-leten je objavil povest Pripovedka o beli kači, leto njegove smrti 1881 pa je bilo tudi rojstno leto Ljubljanskega zvona, lista, pri katerem je bil Jurčič z **Jankom Kersnikom, Franom Levcem** in **Ivanom Tavčarjem** ustanovitelj in izdajatelj.

Prvi pripovedni prispevek v prvi številki revije 1. januarja 1881 je bil prav začetek zgodovinskega romana Rokovnjači – ki ga je »po pokojnega Josipa Jurčiča osnovi« dokončal Kersnik. V junijskem Zvonu so sodelavci »s tužnim srcem« oznanili tudi »prežalostno vest« o pisateljevi smrti. Leta pomanjkanja in trdega zdravlja. Zbolel je za tuberkulozo, ko si je nekoliko opomogel, pa je bila

spomladi 1881 usodna pljučnica.

Pogreb 5. maja zvečer je bil zelo slovesen. Poročali so o 3000 pogrebcih, 54 vencih in še 5000 častilcih, ki so se stoje ob cesti proti sv. Krištofu poklonili pokojnemu pisatelju. Leta 1937, ob opustitvi tega pokopališča, njegovih posmrtnih ostankov niso prekopali – še vedno so pod Gospodarskim razstavščem

–, temveč so na Navije prenesli le njegov nagrobnik.

Enako trdoživa kot Jurčičeva pisateljska zapuščina je njegova rojstna hiša na Muļjavi pri Ivančni Gorici. Kot lep primer slovenske kmečke hiše – leta 1824 jo je postavil pisateljev ded – so jo spremenili v muzej z literarnozgodovinsko in etnološko vsebino in jo povzdignili

Krjavljeva koča FOTO:
IZTOK ILIČ

v dragocen kulturni spomenik. Stavba je ostala razdeljena na pet opremljenih bivalnih in delovnih prostorov, nekdanji videz in opremo pa so ohranili tudi gospodarska poslopja, lesen skedenj s predstavitvijo pisateljevega življenja in dela ter hlev z etnografsko zbirko, kašča, čebelnjak in sušilnica za lan. Za hišo je v amfiteater oblikovan prostor s Krjavljevo bajto in odrom za uprizorjanje Jurčičevih del.

Domačija je prizorišče številnih razstav in kulturnih prireditev, med katerimi so najbolj obiskane uprizoritve Jurčičevih del. Veliko udeležencev ima vsako prvo soboto v marcu tudi tradicionalni pohod po Jurčičevi poti od Polževega do Muļjave.

Peš od Dunaja do Maribora

Po nekaterih virih Jurčičev rod izhaja s Hrvaškega. Oče **Marko** se je kot kočijaž na stškem gospodarstvu priženil na Muļjavo, kjer si je uredil tudi branjarijo in žganjekuho. Njegov drugorojeni sin se je po začasnih težavah v šoli kmalu povzpел med odličnjake. Že v 8. gimnaziji v Ljubljani se je začel preživljati s pisanjem. Njegovo nadarjenost je odkril **Anton Janežič**,

1.

Josip Jurčič je avtor prvega slovenskega romana *Deseti brati* in prve zgodovinske tragedije *Tugomer*.

2.

Že v 8. gimnaziji v Ljubljani se je začel preživljati s pisanjem.

3.

Potem ko si je opomogel od tuberkuloze, je bila spomladi 1881 zanj usodna pljučnica.

1. Jurčičev spomenik v Mariboru FOTO: IZTOK ILIČ
2. Jurčičeva domačija na Muljavi FOTO: IZTOK ILIČ
3. Spominjska plošča na rojstni hiši FOTO: IZTOK ILIČ
4. Pogled v »hišo« FOTO: IZTOK ILIČ
5. Osmrtnica v ljubljanskem zvonu FOTO: IZTOK ILIČ
6. Jurij Kozjak je prvič izšel leta 1864 v Celovcu. FOTO: IZTOK ILIČ
7. Prizor iz *Domna* v uprizoritvi gledališke skupine Kulturnega društva Josipa Jurčiča FOTO: ARHIV OBČINE IVANČNA GORICA

urednik Slovenskega glasnika v Celovcu. Za prispevke mu je plačeval toliko, da se je mogel skromno prebiti iz meseca v mesec.

Po maturi se je Josip leta 1865 vpisal na univerzo na Dunaju, kjer pa je v pomanjkanju zdržal le tri semestre. Ko so Janežičevi honorarji začeli usihati, je pomagal Stritarju urejati njegov *Zvon*, redno delo pa je leta 1868 dobil v uredništvu Sloven-

#

Na predlog občine Ivančna Gorica je Vlada Republike Slovenije leto 2021 razglasila za leto Josipa Jurčiča. Program prireditev na spletni strani prijetnodomace.si/jurcicevo-leto/program/.

skega naroda v Mariboru – po izročilu je prišel z Dunaja kar peš –, ki ga je ustanovil **Anton Tomšič**. Kmalu po njegovi smrti se je s časnika preselil v Ljubljano.

Pisateljski razvoj Josipa Jurčiča je najprej spodbudilo živo pripovedovanje deda, materega očeta **Jožeta Jankoviča**, o resničnih in bajnih dogodkih v lokalnem okolju, pozneje so nanj najmočneje vplivali Levstikovi spisi. Opozorili so ga na napake sodobnih piscev, ki zgledevo za svoj jezik niso iskali v živem govoru kmečkih ljudi na Dolenjskem in niso upoštevali, da je »treba pisati v domači besedi, v domačih mislih, na podlagi domačega življenja«. Veliko zamislil je mladi pisatelj našel v še živem izročilu, ki ga je zbiral, poznal pa je tudi **Vaivazorja** ter poglavitna dela evropskega romantičnega pripovedništva.

Josip Jurčič, kot vsi veliki ume-tniki, ostaja tudi po smrti živ v svojih pripovedih ter odrskih, filmskih in drugih priredbah. Po Jurju Kozjaku, Desetem bratu in Kozlovski sodbi v Višnji Gori največ segajo osnovnošolci, z nostalgijo pa tudi starejši bralci. Seveda ob upoštevanju razmer v času nastanka.

